

Conclusions

(1) Demolingüística

Durant l'any 2010, per primer cop els fluxos migratoris s'han estroncat, de manera que a Catalunya i al País Valencià les taxes de població estrangera s'han reduït i a les Illes Balears s'han estabilitzat. Amb tot, el creixement poblacional (0,5 %) no s'ha aturat, ja que la pèrdua de població acabada d'esmentar s'ha vist compensada per un creixement natural del 3 %. Els territoris de llengua catalana acollirien, doncs, uns 13,6 milions d'habitants.

Durant el període avaluat hem tingut a la nostra disposició un conjunt d'enquestes força importants. A partir d'una anàlisi sumària d'aquestes enquestes territorialitzades (Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears), hom pot afirmar que es compta amb una panoràmica sociolingüística actualitzada del gruix de l'àmbit lingüístic catalanòfon.

Globalment podríem dir que entre els anys 2003-2004 i 2008-2010 la llengua catalana ha incrementat els seus parlants en mig milió de persones. Les xifres referencials serien les de 9,7 milions de catalanoparlants i 12,7 milions de catalanentenents. Amb aquestes estimacions, el català es consolida com una llengua de demografia mitjana entre les cent llengües més parlades al món.

A Catalunya i a les Illes Balears, la llengua catalana manté una moderada capacitat d'atracció, tot i que el grup de llengua inicial es troba minoritzat a causa de l'extraordinària alteració demolingüística que han propiciat diversos períodes contemporanis. Diferents indicadors ho corroboren, això és, d'una banda, el contrast positiu entre les dades sobre la llengua inicial i la llengua d'identificació de la població, i, de l'altra, els valors positius de la transmissió intergeneracional del català. Val a dir que aquestes dinàmiques apuntades presenten més solidesa a Catalunya que a les Illes Balears, territori on la llengua mostra unes febleses ecosistèmiques que la fan especialment vulnerable. Al País Valencià, aquestes tendències favorables no semblen tan clares i requereixen estudis més aprofundits.

L'evolució de l'habilitat de parlar la llengua, per l'estreta vinculació que té amb l'ús, és de vital importància per al seu esdevenidor. Malauradament, els tres grans territoris estudiats mostren un decrement percentual, especialment rellevant al País Valencià. Així, aproximadament, a Catalunya tres quarts parts de la població es declara competent oralment, a les Illes dos terços i al País Valencià només la meitat. Aquest darrer territori compta amb l'agreujant que més d'un quart de la població declara no entendre el valencià. Les incompetències que se'n deriven constitueixen veritables obstacles comunicatius per a la llengua en el seu ecosistema històric. La seva correcció hauria de ser un objectiu prioritari de tota política lingüística compromesa amb la recuperació de la llengua catalana.

Paral·lelament a la disminució percentual de les competències d'entendre i parlar la llengua catalana, els usos també han disminuït. A Catalunya es defineix una pauta que atorgaria a la llengua catalana una presència més gran en funció de la formalitat comunicativa. El català, doncs, guanyaria presència fora de la llar, on la dimensió més reduïda del grup etnolingüístic comporta resultats més baixos. Al País Valencià, en canvi, la pauta

s'inverteix, de manera que la xarxa de proximitat és la que acollirà millor els usos de la llengua.

Sens dubte, l'important contingent de nouvinguts al·lòctons és a la base d'una explicació de les davallades percentuals constatades en el coneixement i l'ús de la llengua. Tanmateix, faríem bé a no perdre de vista la incidència d'altres factors de tipus socioeconòmic o de suport institucional, especialment actius a l'hora d'explicar la creixent minorització de la llengua històrica al País Valencià.

(2) Context sociopolític

L'informe del 2008-2009 ja posava de manifest la importància del context sociopolític a l'hora d'interpretar la dinàmica sociolingüística dels diferents territoris. La intervenció sobre la llengua des de la política i la planificació lingüística esdevé un factor crucial a l'hora de subvertir-ne la minorització. L'àmbit lingüístic català mostra una tipologia força variada de dinàmiques conflictives. D'entrada, els horitzons lingüístics que patrocinen els diferents partits als governs territorials no tan sols difereixen sinó que poden arribar a ser divergents. L'acció (o la inacció) legislativa que emana dels poders territorials és un indicador important de la política que es vol seguir. En aquest sentit, el període avaluat, llevat de l'accés al poder de Convergència i Unió a final de novembre, es troba presidit per la continuïtat dels lideratges oficials.

Amb activitat jurídica nova o sense, els territoris on la conjuntura política s'ha mostrat favorable als avenços de la llengua catalana han estat Andorra, Catalunya i les Illes Balears. A la comunitat aragonesa i a la Catalunya del Nord s'hi han de destacar algunes fites rellevants (desplegament incipient de la Llei de llengües aragonesa de final del 2009 i aprovació de la *Carta* a favor del català per part del Consell Municipal de Perpinyà), que no haurien d'amagar, però, l'extraordinària feblesa jurídica en què descansa la gestió de la llengua catalana en els territoris esmentats. Talment com passa a l'Alguer, on no hi ha hagut cap novetat legislativa. Finalment, al País Valencià el continuïsm institucional prolonga una política lingüística pretesament igualitarista que no prioritza la llengua històrica i territorial.

Catalunya és el territori on la situació jurídica ha produït més novetats. Les notícies més positives ens arriben amb la cristal·lització de tot un seguit d'iniciatives jurídiques apuntades en l'informe anterior. Durant l'any 2010 han sortit a la llum: la Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya; la Llei 20/2010, del 7 de juliol, del cinema; i la Llei 22/2010, del 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya. Aquestes lleis, recorregudes pel Partit Popular i/o la defensora del poble, suposen un avenç significatiu en la presència de la llengua catalana en els àmbits d'aplicació. També cal destacar el Decret 128/2010, del 14 de setembre, sobre l'acreditació del coneixement lingüístic del professorat de les universitats, on, encara que amb matisos gens superflus, es regula l'exigència del nivell C per tal d'ocupar una plaça.

Malauradament, la judicatura estatal ha generat diversos pronunciaments de gran transcendència per a la viabilitat del marc jurídic vigent sobre el qual descansava el model lingüístic català. La Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, del 28 de juny, sobre

L'Estatut comporta una involució en tota regla, ja que ataca de ple la consideració preferent del català en l'administració i els mitjans de comunicació públics, rebaixa el deure de coneixement del català a situacions específiques i obre les portes a un nou plantejament per al sistema educatiu que no exclogui la vehicularitat de la llengua espanyola. Aquesta sentència inicia un període on la doctrina legal esdevé la punta de llança d'una nova política molt bel·ligerant amb les aspiracions d'autogestió de les diferents autonomies.

L'altre pronunciament que destacarem és una conseqüència de l'anterior. Ens referim a les tres sentències promulgades a final del 2010 sobre l'ús del català i de l'espanyol a l'educació. Aquestes sentències, en tant que estableixen la vehicularitat de la llengua espanyola, torpedinen un model de conjunció lingüística que ha permès la bilingüització de la població escolar.

No voldríem acabar les consideracions jurídiques a Catalunya sense fer esment de la Llei 35/2010, de l'1 d'octubre, de l'occità, aranès a l'Aran. Aquesta llei atorga a l'occità una regulació semblant a la del català, que passa a tenir la consideració, d'acord amb l'Estatut, de llengua oficial a Catalunya.

Al País Valencià, de manera conseqüent a la política lingüística de caràcter liberal impulsada, és important destacar la tenacitat en la no incorporació del coneixement de la llengua com a requisit en la Llei 8/2010, del 23 de juny, de règim local i la Llei 10/2010, del 9 de juliol, d'ordenació i gestió de la funció pública valenciana. Una nova oportunitat perduda per garantir l'efectivitat de la proclama institucional que declara el valencià com a llengua pròpia de l'administració.

(3) Àmbit educatiu

A Catalunya i a les Illes Balears, l'acció legislativa ha continuat avançant en la creació d'un corpus jurídic favorable a la preeminència de la llengua catalana en el sistema educatiu. Tanmateix, com s'ha dit, la Sentència sobre l'Estatut ha modificat sobtadament les regles de joc i les conseqüències, ja palpables a final de l'any, encara només s'entrelluquen. A Andorra, el sistema educatiu andorrà consolida el creixement apuntat en l'informe anterior i supera els sistemes espanyol i francès. Al País Valencià, la implantació de l'ensenyament en valencià continua estancada i apareixen les primeres veus que alerten sobre les intencions del Govern d'apostar per un model, anomenat *multilingüe*, que podria acabar amb la vehicularitat preferent de la llengua històrica i territorial en els programes d'ensenyament en valencià. Finalment, a Aragó, la Llei de llengües, un cop desenvolupada, hauria de millorar la presència de la llengua catalana a la Franja.

La docència en català a l'ensenyament universitari de Catalunya i de les Illes Balears sembla que no avança. El multilingüisme que presideix l'aposta universitària contemporània, amb una potenciació destacada de l'anglès com a llengua vehicular, no hauria d'anar en detriment de la llengua catalana. Sens dubte, la gestió lingüística en l'àmbit universitari ha de ser objecte d'una reflexió profunda. D'altra banda, la presència del català a la Universitat valenciana pública (a la privada és testimonial) manté uns percentatges exiguos, que consoliden una tendència decreixent a mesura que s'avança en el sistema educatiu.

(4) Mitjans de comunicació i indústries culturals

Quant al conjunt de l'oferta i del consum mediàtic i de productes culturals, es manté la forta minorització de la llengua catalana descrita en l'informe del 2008-2009. Això sí, és important matisar-ne la intensitat en funció dels sectors i dels territoris. Andorra i Catalunya són els únics territoris on la premsa diària presenta una oferta significativa. A Catalunya, tanmateix, sense comptabilitzar l'impacte que ha tingut l'aparició del diari *Ara*, íntegrament en català, tan sols el 13,4 % dels exemplars va ser en català. La premsa diària de caire local o comarcal és el subsector més catalanitzat, amb més del 58,2 % d'exemplars en català. Pel que fa a les revistes, només el subsector de les gratuïtes mostra un balanç favorable.

El sector radiofònic i el de la televisió també mostren el seu millor bagatge a Andorra i a Catalunya. La normalització del català a la ràdio va fent camí i supera la meitat dels oients. Talment com en la premsa, en la ràdio de caràcter local i comarcal la llengua catalana és aclaparadorament predominant. El sector televisiu, amb el desplegament de la televisió digital terrestre, ha propiciat un decrement en la presència de la llengua catalana, especialment intens al País Valencià. Novament, la televisió de proximitat és el sector més catalanitzat.

Els àmbits del cinema, de la música en català i de l'oci infantil continuen presentant una gran precarietat en tot el domini lingüístic. En canvi, el món editorial manté uns xifres de publicació en català perfectament homologables a les de les llengües amb les mateixes característiques demogràfiques. I, finalment, la notícia més positiva ens arriba del món de la Xarxa, un àmbit on la llengua catalana, de manera sostinguda, continua guanyant visibilitat.

(5) La (des) cohesió de la comunitat lingüística

La fragmentació administrativa i el comportament autista dels governants a bona part dels territoris catalanòfons constitueix un seriós obstacle per a l'aprofitament de les sinergies que demana una dinàmica cultural de mercat força exigent. Amb tot, el nivell de col·laboració interterritorial s'ha incrementat d'una manera esperançadora. En aquest sentit, hem de celebrar la consolidació de l'Institut Ramon Llull, per mitjà de la Fundació Llull, com a referent de la promoció exterior de la llengua catalana. La fira internacional Expolangues ha estat l'exponent més fidel del funcionament col·lectiu anhelat.

D'altra banda, també voldríem deixar constància de la tasca desplegada des de la Generalitat de Catalunya a l'hora d'impulsar un espai comunicacional compartit amb la resta de territoris. Els acords assolits amb Andorra, la Catalunya del Nord, les Illes Balears i Aragó obren un nou horitzó de col·laboració inèdit. Contràriament, al País Valencià l'estratègia aïllacionista ha trobat en la problematització de la recepció de TV3 un àmbit d'actuació òptim.